

ૐ
શ્રી પરમકૃપાળુદેવાય નમઃ
કઠોપનિષદ
શિબિર-૨
અધ્યાય-૧ પ્રથમ વલ્લી શ્લોક ૨૦-૨૯

Model Answer Paper

Marks: 50

Paper તપાસતી વખતે Model Answer Paperમાં આપવામાં આવેલા pointsને વફાદાર રહેવું. જુદાં જુદાં options આપવામાં આવ્યા છે જેથી તપાસવામાં સરળતા રહે. તેમાંથી કોઈ પણ option લખ્યો હોય, તેનો ભાવ આવી જતો હોય, તો marks આપવા.

(I) સાચો જવાબ પસંદ કરો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1mark આપવો.

1. (a) આત્મજ્ઞાનનું ફળ
2. (c) ચિત્તશુદ્ધિ
3. (b) સુવિદ્યા
4. (a) સૂત્રધાર
5. (d) પોતાને સુધારવાવાળા

(II) નીચે આપેલ દૃષ્ટાંતો અને તેના પરમાર્થનાં જોડકાં બનાવો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે ½ mark આપવો.

- 1) e 2) c 3) j 4) a 5) g 6) b 7) d 8) f 9) h 10) i

(III) એક કે બે શબ્દોમાં જવાબ લખો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

1. આનંદિત / સુખી વ્યક્તિ
2. ભગવાન / ભગવત્તા / દિવ્યતા
3. અહંકાર
4. ડેલગાડો
5. 1) મુમુક્ષુતા 2) વિવેક 3) વૈરાગ્ય 4) ષડ્ગુણ સંપત્તિ / શમ, દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા, સમાધાન
આમાંથી એક લખ્યો હોય તો ½ mark આપવો, અને બે લખ્યા હોય તો 1 mark આપવો.

(IV) નીચેનું કથન સાચું છે કે ખોટું તે લખો. ખોટું હોય તો તેનું કારણ દર્શાવો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

False લખ્યું હોય પણ કારણ ન લખ્યું હોય અથવા ખોટું કારણ લખ્યું હોય તો 0 mark.

True માટે કારણ અપેક્ષિત નથી.

1. False. મૃત્યુ પારનું દેખાતું નથી. / મૃત્યુ પારનું દેખાતું નથી, માટે તે સંબંધી મતમતાંતર જોવા મળે છે.

2. True.
3. False. અર્થ કામ દ્વારા સાદિ સાંતની પ્રાપ્તિ થાય છે. / આત્મસાક્ષાત્કારથી સાદિ અનંત સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.
4. False. દુઃખગર્ભિત વૈરાગ્યમાંથી નહીં, જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય / વિવેકજન્ય વૈરાગ્યમાંથી / તેજસ્વી વિચારણામાંથી ઉદ્ભવ્યો હતો.
5. False. પારલૌકિક સુખનું પ્રલોભન આપ્યું. / સ્વર્ગીય સુખોનું પ્રલોભન આપ્યું.

(V) એક વાક્યમાં જવાબ લખો.

Marks: 10

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

1. 1) Clear the confusion / મૂંઝવણને દૂર કરો 2) Close the competition / સ્પર્ધાનો અંત આણો
3) Cancel the calculation / ગણતરીનો છેદ ઉડાડો 4) Create good communication / સુયોગ્ય સંવાદ સ્થાપો
આમાંથી એક, બે કે ત્રણ લખ્યા હોય તો ½ mark આપવો, અને ચાર લખ્યા હોય તો 1 mark આપવો.
2. મન નાની સમસ્યાને પણ મોટી કરે છે.
3. તેના અધિકારીપણાની પરીક્ષા કરવાનો. / તેની પાત્રતા તપાસવાનો. / તેની પરિપક્વતાની ચકાસણી કરવાનો.
4. આ કથન સાંભળી તેમણે ધર્મમાં પ્રમાદ કર્યો. / આવતા ભવમાં ધર્મ કરીશું, હમણાં ભોગ ભોગવી લઈએ એમ દુરુપયોગ કર્યો.
5. જ્યારે તેને માત્ર એક જ ઇચ્છા / લક્ષ હોય.
6. 1) પુત્રેચ્છા / કુટુંબ / પરિવાર
2) વિત્તેચ્છા / સંપત્તિ / પૈસા
3) લોકેચ્છા / શક્તિ / પ્રતિષ્ઠા
આમાંથી એક કે બે લખ્યા હોય તો ½ mark આપવો અને ત્રણ લખ્યા હોય તો 1 mark આપવો.
7. તે ઇન્દ્રિયોને નિર્બળ બનાવે છે. / જેમ જેમ ભોગ ભોગવીએ, ઇન્દ્રિયોની સંવેદના ઘટતી જાય છે. / જ્ઞાનેન્દ્રિય અને કર્મેન્દ્રિયની શક્તિ ક્ષીણ થતી જાય છે.
8. કારણ કે મન વાસ્તવિકતાને નકારે છે / ડિનાઈ કરે છે.
9. ન = નથી
ચિ = ચિંતન / ચિંતા વિષયની - રસ નહીં
કેતા = ખ્યાતિ, યશ / લોકેષણા, પ્રતિષ્ઠામાં રસ નથી
10. ઇચ્છા-તૃષ્ણાનું મોજું ન ઊઠ્યું. / ખળભળાટ ન થયો. / કોઈ મોજું ન ઊઠ્યું.

(VI) ટૂંકમાં જવાબ લખો.

Marks: 10

1. દૃષ્ટાંત - ગાડીમાં ડ્રાઈવર સીટવાળા અને બેક સીટવાળા વ્યક્તિની અંતરંગ દશા જુદી હોય છે. ડ્રાઈવર સીટ પર હોય તેને ઘણા વિકલ્પો હોય, પણ બેક સીટવાળો ઘણો વિશ્રામપૂર્ણ હોય. - 1 mark
પરમાર્થ - જ્ઞાની ડ્રાઈવર સીટ પર હોય છતાં બેક સીટવાળા જેવા વિશ્રામપૂર્ણ હોય છે. જ્ઞાની કાર્યરત હોવા છતાં શાંત હોય છે. તેમને કર્મોદય, ફરજો હોય - કર્તારૂપે દેખાવા છતાં સાક્ષીરૂપે હોય છે. - 1 mark

2. દૃષ્ટાંત - એક ફોટો સ્ટુડિયો ત્રણ પ્રકારના ફોટો પાડતો હતો - ૧) તમે જેવા છો તેવો - ૧૦૦ રૂપિયા, ૨) તમે જેવા દેખાડવા માંગો છો તેવો - ૨૦૦ રૂપિયા, ૩) તમારે અન્ય પાસે જે મનાવવું હોય તેવો - ૩૦૦ રૂપિયા. ત્યાં લગભગ કોઈ પણ પહેલા પ્રકારનો ફોટો પડાવતું નહોતું. - 1 mark
- પરમાર્થ - લોકોના મત અને તેમની પ્રશંસા પર આધાર રાખી, શ્રેષ્ઠ બનવાની આકાંક્ષા રાખવાને બદલે, આપણે સ્પર્ધાનો અંત આણવો જોઈએ. / લોકોના મતની પરવા ન કરવી જોઈએ, પ્રભાવિત ન થવું જોઈએ. - 1 mark
3. a) તેને પિતા અનંદાલોક જશે એની ચિંતા હતી / બીજા વરદાનમાં તેણે યમરાજ પાસેથી સ્વર્ગે જવાની વિધિ માંગી હતી. - 1 mark
- b) તેનો ઊંડો હેતુ આત્માનું સ્વરૂપલક્ષણ સમજવાનો હતો. / તેને સાક્ષાત્કારની વિધિ જાણવી હતી. / તે અંતિમ સત્ય જાણવા ઇચ્છતો હતો. / જીવનમાં પ્રાપ્ત કરવા માટે કંઈક ઊંચું છે કે નહીં અને તેના જીવનનો લક્ષ શું હોવો જોઈએ તે જાણવા માંગતો હતો. / તેનો હેતુ દેહભાવ, જીવભાવથી પર કેમ થવાય તે જાણવાનો હતો. - 1 mark
4. દૃષ્ટાંત - પાન, ચૂનો કે કાથો લાલ રંગના ન હોવા છતાં, તેનું મિશ્રણ જીભ પર લાલ રંગ લાવે છે. - 1 mark
- પરમાર્થ - તેમ ચાર્વાક દર્શન અનુસાર પંચભૂતના યોગ્ય પ્રમાણમાં યોગ્ય પ્રક્રિયા થવાથી ચૈતન્યની ઉત્પત્તિ થાય છે અને તેના વિભાજનથી તેનો નાશ થાય છે. - 1 mark
5. દૃષ્ટાંત - માઈક્રોસોફ્ટના માલિક બિલ ગેટ્સ ખુશ થઈ કંઈક માંગવા કહે, તો કમ્પ્યુટર નહીં, પણ તેમના જેવા બનવાનો કીમિયો જ મંગાવ્યો. - 1 mark
- પરમાર્થ - જ્યારે સદ્ગુરુ વરદાન આપવા તૈયાર હોય, તો નાશવંત સ્વર્ગીય સુખો કે ભૌતિક સુખો નહીં, પણ અવિનાશી મોક્ષફળ દેનાર આત્મજ્ઞાનનો ઉપાય જ મંગાવ્યો. - 1 mark

(VII) નીચેનાં કથનોનો નચિકેતાએ યમરાજને શું પ્રત્યુત્તર આપ્યો તે ટૂંકમાં લખો.

Marks: 10

દરેક સાચા જવાબ માટે 2 marks આપવા.

- તે કઠિન વિષયવસ્તુથી ભયભીત ન થયો. તેણે મક્કમતાથી નિર્ણય જાહેર કર્યો કે હું આ જ જાણવા માંગું છું. / તેનાં જોર - જોશ જીદ આ જાણવા માટે વધ્યા. / આ વિષય સમજાવવા માટે આપ કરતાં સમર્થ અને શ્રેષ્ઠ અન્ય કોઈ નથી. / આવો અવસર મને ફરી નહીં મળે, માટે મારે આપ પાસેથી આ જ જાણવું છે.
- જો સ્વર્ગીય સુખો હોવા છતાં દેવતાઓને પણ આ વિષયની જિજ્ઞાસા રહે છે, તો જીવનની સાર્થકતા આમાં જ છે. મારે આ જ સમજવું છે. / આ સાંભળી તેને ભાન થયું કે આત્માથી સૌ હીન છે, અને આત્મવિદ્યાનો મહિમા અને ઉત્સાહ વધ્યો.
- ગમે તેટલું આયુષ્ય પણ અલ્પ જ છે કારણ કે તે અંતવાન છે. / મારે આત્મજ્ઞાન દ્વારા અમરત્વ જોઈએ છે. / મારે પ્રકાશમય, સુગંધમય આયુષ્ય જોઈએ છે, પછી ભલે તે અલ્પ હોય. / મારું લાંબું આયુષ્ય પણ આપના હાથમાં જ છે.
- જો સંપત્તિ જ જોઈતી હોય તો તે આપનાં દર્શનમાત્રથી જ પ્રાપ્ત થઈ શકશે. / આપનાં દર્શનમાત્રથી હું પોતાને સંપત્તિવાન અનુભવું છું. / આપનાં દર્શનમાત્રથી મારી ઇન્દ્રિયો તૃપ્ત થાય છે. / દ્રવિણં ત્વમેવ - આપ જ મારી સંપત્તિ છો. / મનુષ્ય માત્ર સંપત્તિથી જ સંતુષ્ટિ પામતો નથી. / જ્યારે મને આપ પાસેથી લોકોત્તર પ્રાપ્ત થઈ શકે, તો હું ભૌતિક શા માટે માંગું? સંપત્તિની અપેક્ષા કેમ રાખું?
- સત્સંગ મળ્યે ઇન્દ્રિય સુખ કોણ ઇચ્છે? / મૂર્ખ જ વિનાશી, અનિત્ય ફળ માંગે. વિવેકી મોક્ષફળ માંગે. / આ સઘળું વિનાશી હોવાથી મને તેનું આકર્ષણ - આસક્તિ નથી. મને માત્ર આત્મકલ્યાણમાં રસ છે.